

Порівняльна характеристика інтегрального націоналізму, фашизму, нацизму, «комунізму» (сталінізму)

У сучасній історіографії існує неоднозначне ставлення до Дмитра Донцова та його теорії – інтегрального націоналізму. Про це свідчать наступні факти:

1. У підручнику «Власов В. С. Історія України (профільний рівень) : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / В. С. Власов, С. В. Кульчицький. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 304 с.» Дмитру Донцову приділяється дуже мало уваги: «У перші дні війни емігранти з Наддніпрянської України у Львові створили позапартійну політичну організацію. Це були **Андрій Жук**, Дмитро Донцов, Володимир Дорошенко, Микола Залізняк, Мар'ян Меленевський і Олександр Скоропис-Йолтуховський. Назвали її **Союзом визволення України (СВУ)**.»¹ Інтегральний націоналізм, як теорія, що вплинула на ідеологію ОУН, не згадується: «ОУН не була політичною партією парламентського типу. З одного боку, вона виникла як політичний рух із власною ідеологією, яка, втім, ще потребувала розвитку.»²

2. У той же час постать Дмитра Донцова у 2019 – 2020 навчальному році після довготривалої перерви включено до «Переліку діячів культури, освіти і науки, а також громадсько-політичних та військових діячів обов'язкових для вивчення абітурієнтами на ЗНО з історії України»: «Дмитро Донцов. Перший голова Союзу визволення України (під час Першої світової війни, 1914 р.), один з керівників Української хліборобсько-демократичної партії. Засновник українського інтегрального націоналізму, який вибудований на усвідомленні високого призначення нації й на одній з євангельських ідей про героїчну особистість та обрану меншість, яка йде не за натовпом, а попереду. Ідеологічно обґрунтовував діяльність Організації українських націоналістів.»³

У сучасній історіографії не існує навіть однозначного визначення терміну «інтегральний націоналізм»:

1. «**Інтегрований націоналізм** – ідеологія ОУН, розроблена Д. Донцовим та його наступниками – націоналізм, що об'єднує всю націю.»⁴
2. «**Інтегральний націоналізм** – націоналістична ідеологія ОУН, що заперечувала ліберальні цінності й проповідувала рішучі дії заради національних інтересів.»⁵
3. «**Інтегральний націоналізм** (від лат. «цілий» і «народ») – дієвий, активний, чинний націоналізм (патріотизм).»⁶

Таким чином, на думку автора, виникла потреба охарактеризувати інтегральний націоналізм, порівнявши його з фашизмом, нацизмом, «комунізмом» (сталінізмом) й зробити відповідні висновки. Термін «комунізм» взято у лапки, тому що сталінізм, побудований у СРСР, не мав нічого спільного з класичним комунізмом.

Критерії ⁷	Фашизм (Італія) 	Нацизм (Німеччина) 	«Комунізм» (СРСР) (сталінізм) 	Інтегральний націоналізм
Визначення поняття	«Фашизм — соціально-політичні рухи, ідеологія та державні режими тоталітарного типу. Протиставляє інститутам демократії так званий «новий порядок» і гранично жорстокі засоби його встановлення.»⁸	«Нацизм (національний соціалізм) — назва фашизму в гітлерівській Німеччині. Для його ідеології характерні реваншизм, расизм, шовінізм та антикомунізм.»³⁹	«Комунізм (від латин. — «спільний») — у теорії: суспільно-економічний і політичний лад із колективною власністю як на знаряддя праці, так і на предмети споживання, із безкласовим і бездержавним устроєм.»⁶⁶ «...социализм неизбежно должен постепенно перерасти в коммунизм, на знамени которого стоит: «каждый по способностям, каждому по потребностям».»⁶⁷ «Коммунизм — это бесклассовый общественный строй с единой общенародной собственностью на средства производства, полным социальным равенством всех членов общества, где вместе с всесторонним развитием людей	«Інтегральний (чинний, вольовий) націоналізм – радикальний націоналізм тоталітарного типу, обґрунтований у працях Дмитра Донцова, який розглядає націю найвищою цінністю, виправдовує будь-які засоби в боротьбі за здобуття та утвердження національної держави, піддає критиці демократію, лібералізм, соціалізм, комунізм, клерикалізм, проповідує культ боротьби, героїзм, жертовність, безкорисливість, фанатизм, самопосягату на благо своєї нації, імперіалізм у значенні здатності народу накидати свою волю іншим.»⁸⁹

			вырастут и производительные силы на основе постоянно развивающейся науки и техники, все источники общественного богатства польются полным потоком и осуществится великий принцип «от каждого — по способностям, каждому — по потребностям». Коммунизм — это высокоорганизованное общество свободных и сознательных тружеников, в котором утвердится общественное самоуправление, труд на благо общества станет для всех первой жизненной потребностью, осознанной необходимостью, способности каждого будут применяться с наибольшей пользой для народа.»⁶⁸ «Сталінізм — система державного управління та сукупність державної політики та ідеології, що виникли у результаті розвитку створеної більшовиками політичної системи, започаткованої Жовтневим переворотом 1917 року, яка отримала назву за ім'ям її творця та вождя Йосипа Сталіна.»⁶⁹	
Політичні партії	Існують політичні партії, провідну роль відіграє Велика фашистська рада.	Однопартійна диктатура. НСДАП – правляча націонал-соціалістична	Однопартійна диктатура. Правляча партія ВКП(б), пізніше КПРС є «керівною і	Однопартійна диктатура. «Хто впроваджує в світ і здійснює якусь ідею?... Ми відповідаємо — <i>ніколи народ!</i> Народ є для всякої

	«Я... назвал эту организацию Итальянские боевые дружины (fascio). В этом жестком та металлическому слову полягает вся программа фашизма, как я його собі уявляв, як я його прагнув, як я його створив.»⁹ „Чернорубашечники революции, мужчины и женщины всей Италии! Этап нашего пути будет достигнут. Мы по-прежнему готовы идти в мир задач, стоящих перед нами завтра, и они столкнутся с нашей смелостью, нашей верой, нашей волей. Да здравствует Италия!“¹⁰ «По приказу дуче военные, политические и административные полномочия партийного руководства объединяются в секретный боевой квадратурат с диктаторским мандатом.»¹¹	робітничча партія є «робітничою» лише за назвою. Насправді це нацистська партія. «Государство, – подчеркивал официальный историограф „третьей империи” Г. Рюле, – представляет собой организационную форму народной жизни. Оно – предпосылка народной жизни и уходит своими корнями в народ. В национал-социалистском государстве преодолено противоречие между государством и народом. Государство – это организованный народ. Поэтому-то в национал-социалистском государстве нет места для либеральной многопартийной системы»⁴⁰ <i>«Только тогда, когда стремление наше к национальной независимости принимает форму боевой организации, получающей в свое распоряжение средства военной силы, – лишь тогда идеальное</i>	спрямовуючою силою» у суспільстві. «Мы, партия большевиков, Россию убедили. Мы Россию отвоевали, — у богатых для бедных, у эксплуататоров для трудящихся. Мы должны теперь Россией управлять.»⁷⁰ «Стаття 6. Керівною і спрямовуючою силою радянського суспільства, ядром його політичної системи, державних і громадських організацій є Комуністична партія Радянського Союзу.»⁷¹	ідеї, чи в її статичному, чи в динамічному стані — чинник пасивний, той що приймає Чинником активним, тим, що несе ідею; тим, де ця ідея зроджується є — активна, або <i>ініціативна меншість</i>. Називають її різно: “класово свідомий пролетаріят” (в протилежність до переважаючої маси “несвідомого”), “національно свідомі інтелігенція”:, “аристократія”, “правляча кліка”, “тирани”, ... але — суть цієї меншості та її ролі в усіх громадських одиницях та сама. Це група, яка формує, неясну для “неусвідомленої” маси, ідею, робить її приступною цій масі і, нарешті, мобілізує “народ” для боротьби за цю ідею.»⁹⁰
--	---	--	--	---

		<i>стремление народа превратится в прекрасную действительность... из всей сокровищницы идей общенароднического мирозерцания германская национал-социалистическая рабочая партия выбирает наиболее существенные, учитывая все особенности эпохи, все практические потребности дня, все слабые и сильные стороны того человеческого материала, с которым приходится иметь дело, партия вырабатывает определенный символ веры; и на основе этой программы мы строим строго централизованную организацию, которая одна только может принести победу нашему мирозерцанию.»⁴¹</i>		
Роль особи у суспільних процесах	Культ вождя «дуче» (Муссоліні) „Если я иду вперед, идите за мной! Если я отступлю, убейте меня! Если я умру, отомстите за меня!“¹²	Культ вождя «фюрера» (Гітлер) «Человек должен признавать авторитет. На этом покоится принцип вождизма и общности.	Культ особи генерального секретаря – генсека. Його теж часто називали «вождем», «вчителем», «хазяїном» (Сталін)	Культ вождя Націю має очолити й повести Богом даний вождь. «...психіка тих, що ведуть за собою, — і тих, що плентаються в хвості стихії і подій. Психіка

		Общность без авторитета немислима. Раса и кровь сами по себе еще не создают общности... Поэтому фюрер, который воплощает авторитет нашего общества, для нас непререкаем. Фюрер нации стоит выше критики для любого немца на вечные времена. . . Никто не имеет права задаваться вопросом: прав ли фюрер и верно ли то, что он говорит? Ибо, повторяю еще раз: то, что говорит фюрер, всегда верно»⁴²	«Тов. Сталин, сделавшись генсеком, сосредоточил в своих руках необъятную власть, и я не уверен, сумеет ли он всегда достаточно осторожно пользоваться этой властью.»⁷²	провідників, і — проваджених: “пастирів”, і “овець”.»⁹¹ «Великі здаються нам такими тому, що ми стоїмо перед ними на колінах.»⁹² «...рішальним чинником в історії є не знання, а характер, не програма, а особистість, не так «що», як «хто» і «як».»⁹³
Національне питання	Провідна роль корінної нації, що є у суспільстві панівною. Такою є італійська нація „После римских цезарей, после римских пап, настоящий Рим это фашизм, который одновременно и стар и нов, и он требует мирового признания.“¹³ «Население современной Италии по большей части арийского происхождения и ее арийской цивилизации. Это население с арийской цивилизацией населяло	Провідна роль німецької (арійської) нації, яку часом зводять до стану раси. Зневажливе ставлення до «неповноцінних» народів «Только властвуя над другими народами, можно научиться управлять.»⁴³ «Если мы разделим все человечество на три группы: 1) основателей культуры, 2) носителей культуры и 3) разрушителей культуры,	Ідея «злиття націй» і формування єдиної спільноти «радянського народу», а по суті - русифікація «Целью социализма является не только уничтожение раздробленности человечества на мелкие государства и всякой обособленности наций, не только сближение наций, но и слияние их.»⁷³ «Следует помнить, что, кроме права народов на самоопределение, есть ещё право рабочего класса на укрепление своей власти, и этому последнему праву подчинено право на самоопределение.	Найвища цінність — нація. «Націоналістичний рух є рухом всеєвропейським, але не інтернаціоналістичним... Націоналізм — це бунт проти особистого й гуртового егоїзмів. Бунт проти ідеології, яка ставить інтереси кляси над нацією, національної меншости країни над автохтонами... (“Націоналізм і фарисеї-“гуманісти” // “Вістник”, 1937).»⁹⁴ «Це значить, що коли географічне становище України вимагає сталого поготівля нації, то засада демократизму має відійти на третій план, що тоді “воля народу” або демократичність форм правління

	наш полуостров в течение нескольких тысячелетий; очень мало осталось от цивилизации народа Приарья. Происхождение сегодняшних итальянцев по существу начинается с элементов тех же самых рас, которые составляют и составляли вечно живую ткань Европы... Сейчас есть чистая «итальянская раса»... Эта древняя чистота крови - величайший титул знати итальянской нации.»¹⁴	то представителями первых двух групп будут пожалуй только одни арийцы. Именно арийцы создали, так сказать, фундамент и стены всех человеческих творений. Другие народы наложили свой отпечаток только на внешнюю форму и окраску. Все основные планы человеческого прогресса, все самые большие камни, необходимые для постройки, - все это дал ариец. Другим расам принадлежало только выполнение планов. Возьмите следующий пример. Пройдет еще несколько десятилетий и весь восток Азии будет называть "своей" ту культуру, которая на деле является не чем иным, как соединением германской техники и старогреческого духа, как и у нас самих.»⁴⁴ «Живут ли другие народы в изобилии илидохнут от голода, – говорит Гиммлер, – интересуется меня лишь в той степени, в какой мы нуждаемся в	Бывают случаи, когда право на самоопределение вступает в противоречие с другим, высшим правом, — правом рабочего класса, пришедшего к власти, на укрепление своей власти. В таких случаях, — это нужно сказать прямо, — право на самоопределение не может и не должно служить преградой делу осуществления права рабочего класса на свою диктатуру. Первое должно отступить перед вторым.»⁷⁴ «Я хотел бы поднять тост за здоровье нашего Советского народа и, прежде всего, русского народа (Бурные продолжительные аплодисменты, крики „ура“). Я пью, прежде всего, за здоровье русского народа потому, что он является наиболее выдающейся нацией из всех наций, входящих в состав Советского Союза. Я поднимаю тост за здоровье русского народа потому, что он заслужил в этой войне общее признание, как руководящей силы Советского Союза среди всех народов нашей страны. Я поднимаю тост за здоровье русского народа не только потому, что он — руководящий народ, но и потому, что у него имеется ясный ум, стойкий характер и терпение.»⁷⁵	могут пождати на своє здійснення. Це значить, що ми повинні... урядити всі внутрішні відносини так, щоб вони служили приказу самоутвердження нації, але не “щастю” її членів...»⁹⁵ «Нація, яка хоче панувати, повинна мати й панську психіку народу-володаря. “Фанатизм” і “примус”, а не “ніжність”, сповняють основну функцію в суспільнім житті, і їх місце не може лишитися незайнятим. Не займемо ми, займе хто інший. Природа не зносить порожнечі.»⁹⁶ «Нас учили ідей “гуманності”, але нам найліпше пам’ятати слова Макіявеллі: “Коли йде про роздумування над щасттям рідного краю, громадянин не повинен затримуватися жадною розвагою справедливости чи несправедливости, людяности чи жорстокости. Істотна точка, яку треба поставити над усіма, це забезпечити нації свободу й незалежність”.»⁹⁷ «Коли наша нація чує в собі силу й волю до життя, коли вона почуває в собі організаційний талан, котрий вона так блискуче колись виявляла; коли вона не хоче добровільно замкнутися в тій труні, котру їй готують російські молодотурки, – одиноким виходом для неї мусіла б бути програма не автономізму, лише
--	--	--	---	--

		рабах для поддержания нашей культуры... Мы, немцы, единственные в мире, кто хорошо относится к животным. Мы будем прилично относиться и к этим людям-зверям. Однако было бы преступлением перед собственной кровью заботиться о них и внушать им какие бы то ни было идеалы и тем самым еще больше затруднять нашим детям и внукам обращение с ними»⁴⁵ «В листі секретаря націонал-соціалістичної партії М. Бормана до А. Розенберга 23.07.1942 р. зазначалося: "Слов'яни покликані працювати на нас. Коли ж ми не будемо їх потребувати, вони зможуть спокійно вмирати. Тому обов'язкові щеплення, німецька система охорони здоров'я їм не потрібна. Розмноження слов'ян не бажане. Вони можуть користуватися засобами контрацепції або робити аборти. Чим більше, тим краще. Освіта є	«Развернутое коммунистическое строительство означает новый этап в развитии национальных отношений в СССР, характеризующийся дальнейшим сближением наций и достижением их полного единства. Строительство материально-технической базы коммунизма ведет к еще более тесному объединению советских народов.»⁷⁶	політичного сепаратизму, в тій чи іншій формі – все одно.»⁹⁸
--	--	--	--	--

		небезпечною. Цілком достатньо, щоби вони могли рахувати до 100... Кожна освічена людина – це майбутній ворог. Ми можемо їм залишити їхню релігію як засіб відволікання. Що стосується харчування, то вони не повинні отримувати нічого понад те, що конче необхідне для підтримання життя. Ми – пани. Ми – понад усе»⁴⁶		
Єврейське питання	Гостро не стояло. В уряді Муссоліні були і представники єврейства «Євреї представляют единственное население, которое никогда не ассимилировалось в Италии, потому что оно состоит из неевропейских расовых элементов, абсолютно отличающихся от элементов, которые породили итальянцев.»¹⁵	Політика антисемітизму і голокосту. Фізичне винищення представників єврейської національності «Первое, что нам нужно сделать, — это спасти [Германию] от правящих нашей страной евреев...»⁴⁷ «Еще и еще раз продумывая все причины нашей германской катастрофы, мы неизбежно приходим все к тому же выводу: основной решающей причиной нашего крушения было непонимание важности	Офіційно проголошувалася рівність націй. Проте існували обмеження євреїв щодо участі в управлінні країною, кар'єрного росту, вступу до ВНЗів тощо «Против ассимиляторства никогда не кричали те всемирно-исторические прославленные лучшие люди еврейства, которые давали миру передовых вождей демократии и социализма. Против ассимиляторства кричат только благоговейные созерцатели еврейской «задней».»⁷⁷ «Статистика показала, что большинство меньшевистской фракции составляют евреи (не считая, конечно, бундовцев), далее идут грузины, потом русские. Зато громадное	Антисемітизм «Якби там не було, чи мої припущення оправдані, ча тільки гіпотетичні, одно певне, що жидівство на Україні, як свою месіанською філософією, так і своїм русофільством, так і своїм космополітизмом (наслідком розпорошення раси) мусить ворожо ставитися до української національної ідеї.»⁹⁹ «...у кількох статтях тема єврейської провини виходить на перший план. В одній із них – «Буря над Заходом» (1934 р.) – Донцов пропонує «глибше поставити жидівське питання» і формулює три звинувачення євреям: 1) вони перестали бути демократичним чинником і підтримують диктатури, зокрема сталінську; 2) як народ без

		расовой проблемы и в особенности непонимание еврейской опасности.»⁴⁸	большинство большевистской фракции составляют русские, далее идут евреи (не считая, конечно, поляков и латышей), затем грузины и т. д. По этому поводу кто-то из большевиков заметил шутя..., что меньшевики – еврейская фракция, большевики – истинно-русская, стало быть, не мешало бы нам, большевикам, устроить в партии погром.»⁷⁸ «(3 апреля 1952 г.) ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ ПО СЛЕДСТВЕННОМУ ДЕЛУ №2354 В конце 1948 и начале 1949 годов МГБ СССР были арестованы главари националистического подполья, проводившие подрывную шпионскую работу под прикрытием Еврейского антифашистского комитета. Поставив своей задачей объединение евреев для борьбы против национальной политики ВКП(б) и действуя по прямому сговору с представителями американских реакционных кругов, обвиняемые ЛОЗОВСКИЙ, ФЕФЕР, а также МИХОЭЛС и ЭПШТЕЙН (умерли), при поддержке своих сообщников помогали от	держави, без власної території і без власної мови, вони не можуть зрозуміти цінностей, які дорогі українцям, тому їхні культурні впливи не можуть бути корисними; 3) не маючи пошани ні до мови народу, серед якого вони живуть, ні до його землі, ні до його визвольних аспірацій, євреї прагнуть захопити провід над ним.»¹⁰⁰ «У 1937 р. Донцов написав статтю «Нерозрита могила», в якій звинуватив провідників Української революції у низці фатальних прорахунків. Однею з таких помилок Донцов уважав те, що революційний провід не використав стихійної юдофобії українських мас і не скерував його у річище політичного руху на зразок нацизму: «Народна мудрість вичувала, що рівноправність сьому народові [євреям – О.З.] серед нас, – значить в руках Троцьких і Кунів батіг і наган на нас. Що свободу для себе на Україні вони розуміють як примусове виселення з неї наших селян, як творення на нашій чорноземі другої Палестини – з безправною більшістю і з упривілейованою меншістю [...]. Недовір'я хлібороба до ганделеса, злоба того, хто ходить простою стежкою, до комбінатора, нехоть того, хто шанує силу, до того, хто її боїться – сей куняючий в
--	--	--	--	--

			Советского правительства предоставления территории Крыма для создания там еврейской республики, которую американцы рассчитывали использовать в качестве плацдарма против СССР.» ⁷⁹	національній душі комплекс почувань власної висшости мала революція уняти в яскраву програму, щоби створити рух, подібний до гітлеризму. Але сеї програми провід нашої революції не створив.» ¹⁰¹
Символіка	Надмірне захоплення символікою Давнього Риму «Етимологія слова <i>фашизм</i> походить від латинського <i>фасції</i> (<i>пучок</i>). Пучок був символом влади під час Римської імперії чиновників-лікторів до найвищого римського судді, консулів, преторів і диктаторів. Тому емблема фашизму — лікторська зв'язка — символ єднання, сили і справедливості.» ¹⁶	Захоплення містичною символікою, у т. ч. свастикою, зображенням орлів і хрестів тощо “Орёл со свастикой — официальный герб Третьего рейха. «Молнии» СС (, две руны Совило). Различные руны и руноподобные символы. Чёрная униформа и знаки отличия СС. Коричневые рубашки штурмовых отрядов. «Мёртвая голова» — знак отличия одноимённого подразделения СС по	Наявність комуністичної символіки (серп та молот як знаряддя праці трудящих, червона п'ятикутна зірка) «Стаття 166. Державний герб Української Радянської Соціалістичної Республіки являє собою зображення серпа і молота, розміщених на щиті у променях сонця і в обрамленні колосся, з написом на стрічці: внизу вінка - "Українська РСР", на правому витку - "Пролетарии всех стран, соединяйтесь!" і на лівому "Пролетарі всіх країн, єднайтесь!". Над щитом між колоссям - п'ятикутна зірка. Стаття 167. Державний прапор Української Радянської Соціалістичної Республіки являє собою прямокутне полотнище, яке складається з двох горизонтально розташованих кольорових смуг: верхньої - червоного кольору, яка становить дві третини ширини	Символіка ОУН Чинний націоналізм зробив значний вплив на формування ідеології ОУН. «1932 р. Провід українських націоналістів затвердив емблему, логотип ОУН — золотий тризуб з мечем на щиті синього кольору авторства українського художника-графіка Роберта Лісовського. Як прапор ОУН у 1930-х рр. використовувалось синє прямокутне полотнище, на якому зображувався золотий тризуб з мечем. Гімном ОУН у 1932 р. був затверджений «Марш українських націоналістів», створений на слова поета Олеся Бабія композитором Омеляном Нижанківським. Після першого розколу ОУН у 1940 р., мельниківці залишили собі попередні атрибути, а от бандерівці їх змінили: емблемою (запропонував Р. Лісовський) став білий меч вістрям донизу із золотим тризубом у чорному трикутнику, який розміщувався в червоному колі

		охране концлагерей, эмблема сформированной из этого подразделения одноимённой танковой дивизии, а также персональный наградной знак в виде кольца. Главным символом нацистов был флаг со свастикой.»⁴⁹	прапора, і нижньої - лазурового кольору, яка становить одну третину ширини прапора, з зображенням у його верхній частині, на відстані однієї третини довжини від древка, золотих серпа й молота і над ними червоної п'ятикутної зірки, обрамленої золотою каймою. Відношення ширини прапора до його довжини - 1:2. Стаття 168. Державний гімн Української Радянської Соціалістичної Республіки затверджується Президією Верховної Ради Української РСР.»⁸⁰	з літерами «ОУН», а організаційним прапором затверджено червоно-чорне полотнище. Як вітання в ОУН використовували «Слава Україні!». Знову ж таки після першого розколу бандерівці додали до нього «Героям слава!», натомість мельниківці вживали «Навіки слава!», навіть деякий час «Вождеві слава!». Основним гаслом ОУН у 1930-х рр. стало «За Українську Самостійну Соборну Державу!».»¹⁰²
Боротьба з інакомислячими	Політика масових репресій проти опозиції «Начиная с этого вечера, нужно положить конец дурацкой мысли, будто каждый может думать своей собственной головой. У Италии единственная голова и у фашизма единственный мозг, это - голова и мозг вождя. Все головы изменников должны быть беспощадно снесены» ¹⁷	Політика масових репресій, фізичне знищення противників нацизму <i>«Противник вооружен с головы до ног, у него есть свое мировоззрение, пусть хотя бы тысячу раз преступное. Противник ищет и готов идти до конца. Чтобы победить такого противника, мы должны иметь свой высокий идеал, мы должны с развернутыми знаменами идти в наступательный беспощадный бой,</i>	Політика масових репресій і знищення «ворогів народу» «Насилие можно применить, не имея экономических корней, но тогда оно историей обречено на гибель. Но можно применить насилие, опираясь на передовой класс, на более высокие принципы социалистического строя, порядка и организации. И тогда оно может временно потерпеть неудачу, но оно непобедимо.»⁸¹ «...по мере нашего продвижения вперед, сопротивление капиталистических элементов будет возрастать, классовая борьба будет обостряться, а Советская власть, силы которой	Придушення інакомислячих «Отже при всякім стані суспільности, для утримання її при життї, для успішної оборони і всякої акції взагалі — неминучою умовою є існування <i>активної, відважної, спрагненої влади меншости...Творче насильство — як “що”, ініціативна меншість — як “хто”, ось підстава всякого майже суспільного процесу, спосіб, яким перемагає нова ідея.</i>»¹⁰³ «В такі переломові хвилини... мусять з'явитися носії нової об'єднуючої, ідеї... щоби захопити одних, пірвати других і – усунути третіх.»¹⁰⁴

		отбросив раз навсегда тактику расслабленной обороны.» ⁵⁰	будут возрастать все больше и больше, будет проводить политику изоляции этих элементов, политику разложения врагов рабочего класса, наконец, политику подавления сопротивления эксплуататоров...» ⁸²	
Ідеологія	Фашизм Ознаки фашизму як ідеології: 1. Обґрунтування переваги і обраності однієї, панівної нації, дискримінація стосовно інших «чужорідних», «ворожих» націй і національних меншин, класів, рас, індивідів, груп індивідів, суспільств, партій, профспілок і т. д. «Я вірю, що якщо народи хочуть жити, вони повинні розвивати відому волю до влади, інакше вони тільки існують, тягнуть тягло в житті та стають здобиччю більш сильного народу, який розвинув таку волю до влади»¹⁸ 2. Утвердження насилля і терору з метою придушення політичного противника і будь-яких	Нацизм Ознаки нацизму як ідеології: 1. Теорія расової ієрархії. «Німецькі народи (яких відносили до так званої <i>нордичної раси</i>) зображалися як втілення європеїдних «арійців» і «вища раса».»⁵¹ «Все мы предчувствуем, что в отдаленном будущем перед человечеством возникнут проблемы, которые будут по плечу только высшей расе. И только эта высшая господствующая раса, опираясь на все средства и возможности всего земного шара, призвана будет разрешить эти проблемы.»⁵² 2. Соціальний дарвінізм. «Человек – это хищное животное. Я буду	Комуністична ідеологія «...вопрос стоит только так: буржуазная или социалистическая идеология. Середины тут нет (ибо никакой «третьей» идеологии не выработало человечество, да и вообще в обществе, раздираемом классовыми противоречиями, и не может быть никогда внеклассовой или надклассовой идеологии). Поэтому всякое умаление социалистической идеологии, всякое отстранение от нее означает тем самым усиление идеологии буржуазной.»⁸³ «Партия считает, что моральный кодекс строителя коммунизма включает такие нравственные принципы: — преданность делу коммунизма, любовь к социалистической Родине, к странам социализма;	«Вольовий націоналізм». Засади чи вимоги «вольового націоналізму»: <i>перша засада</i> нової національної ідеї — зміцнювати волю нації до експансії, жадобу панувань і підкорення всього чужого — як мета, боротьба — як засіб; «Зміцнювати волю нації до життя, до влади, до експансії, — означив я як першу підставу націоналізму ...»¹⁰⁵ «Головний момент, який обіймає цілу ідеологію чинного націоналізму, це момент панування, влади, активності...»¹⁰⁶ <i>друга</i>— прагнення боротьби й усвідомлення її неминучості; «Другою такою підставою національної ідеї здорової нації повинно бути те стремління до боротьби, та свідомість їх кінечности, без якої не можливі ні вчинки героїзму, ні інтенсивне життя, ні віра в нього, ані тріумф жадної нової ідеї, що хоче змінити обличчя світу.»¹⁰⁷

	форм інакودумства. Позитивне ставлення до насилля. «Мы будем щедры к невооруженным противникам; мы будем неустанными с другими. Фашизм обнажает свой сияющий меч, чтобы разрезать слишком много узлов Гордиоенmesh...»¹⁹ 3. Насадження режиму, заснованого на принципах тоталітарно-корпоративно ї державності, однопартійності та вождизму. «Ця вища особистість є нація, оскільки вона є державою. Не нація творить державу, як це проголошує старе натуралістичне розуміння, яке було покладено в підвалини національних держав ХІХ століття. Навпаки, держава створює націю, даючи волю, а отже ефективно існування народу, який усвідомлює власну моральну єдність.»²⁰ «...фашизм не тільки законодавець та творець установ, але й вихователь	утверждать это постоянно, – писал Шпенглер в одной из своих книг, оказавших наибольшее воздействие на идеологию национал-социализма. – Все эти добродетельные ханжи и проповедники социальной этики, которые пытаются закрыть глаза на данный факт, тоже хищные звери, но с вырванными зубами, ненавидящие других за агрессивность, от которой они сами благоразумно воздерживаются. . . Называя человека хищным зверем, кого я обижаю: человека или зверя? Ведь великие хищные звери – это благородные создания совершенного типа, чуждые лживой человеческой морали, порожденной слабостью»⁵³ 3. Традиціоналізм. «Традиціоналізм — доктрина, яка твердить, що Бог дав первинне об'явлення ... людству, яке передається	— добросовестный труд на благо общества: кто не работает, тот не ест; — забота каждого о сохранении и умножении общественного достояния; — высокое сознание общественного долга, нетерпимость к нарушениям общественных интересов; — коллективизм и товарищеская взаимопомощь: каждый за всех, все за одного; — гуманные отношения и взаимное уважение между людьми: человек человеку — друг, товарищ и брат; — честность и правдивость, нравственная чистота, простота и скромность в общественной и личной жизни; — взаимное уважение в семье, забота о воспитании детей; — непримиримость к несправедливости, тунеядству, нечестности, карьеризму, стяжательству; — дружба и братство всех народов СССР, нетерпимость к	«...поки ми не виплекаємо в собі пристрасного бажання створити свій світ з зовнішнього хаосу, поки “малоросійську” ніжність не заступить у нас зачіпна любов посідання, поки теореми — не стануть аксіомами, догмами; “соромливість” — не обернеться в “брутальність”, а безхребетне “народолюбство” — в агресивний націоналізм, — доти не стане Україна нацією.»¹⁰⁸ третя — дух романтики, релігійного панування, містичного пориву, ірраціоналізму, яким має бути перейнята національна ідея; «Романтизм, догматизм, ілюзіонізм — третя вимога націоналізму»¹⁰⁹ четверта — непримиренність, фанатизм, брутальність та аморальність, що беруть до уваги лише інтереси спільноти (нації) — саме це дає національній ідеї вибухову силу в історії; «Фанатизм і “аморальність”, як четверта вимога волевого націоналізму»¹¹⁰ «До емоційальності і фанатизму великих ідей, які рушають масами, треба додати ще одну їх прикмету: “аморальність”. Це не є, звичайно, аморальність в змислі увільнення від етичного критерія, від морального ідеалізму. Навпаки, максимум етичної напруженості тих ідей, та їх сторонників є незвичайно
--	--	---	---	---

	та двигун людського життя. Він прагне переробити не форму людського життя, але його зміст, саму людину, характер, віру. Для цієї мети він прямує до дисципліни та авторитету, які просякають дух людини та в неї безперечно панують. Тому його емблема лікторська зв'язка, – символ єднання, сили та справедливості.»²¹ «Ми знаходимося в державі, яка контролює усі сили, що діють в середині держави. Ми контролюємо політичні сили, моральні сили та економічні, тому, ми знаходимося в повній корпоративній фашистській державі.»²² 4. Заперечення демократії та відкритості влади. «...фашизм проти демократії, яка прирівнює народ до більшості, та зменшує його до рівня багатьох...»²³ «...фашизм бореться зі всім комплексом демократичних ідеологій, відкидаючи їх або в	як традиція з покоління до покоління і ця традиція є остаточною основою знання та критерієм правди.»⁵⁴ «Перед богом мы будем чисты потому, что люди, как известно, вообще рождаются на земле с тем, чтобы бороться за хлеб насущный, и их позиция в мире определяется не тем, что кто-либо им что бы то ни было подарит, а тем, что они сумеют отвоевать своим собственным мужеством и своим собственным умом.»⁵⁵ 4. Антисемітизм. «Еврей несет с собой только смерть. Куда ни ступит его нога, там народ, до сих пор живший своим трудом, раньше или позже начнет вымирать.»⁵⁶ 5. Антидемократизм. «Если раньше частная сфера мало-помалу поглощала государство, – писал нацистский теоретик Вильгельм Штапель, – то теперь государство без оглядки вторгается во все частные	национальной и расовой неприязни; — непримиримость к врагам коммунизма, дела мира и свободы народов; — братская солидарность с трудящимися всех стран, со всеми народами.»⁸⁴	<i>високий, а підпорядкування особистого загальному, часто жорстоким моральним приписам, тут суворе, тверде як ніде. Отже коли говорю про “аморальність” тих ідей, то тут розумію їх суперечність з “буденною мораллю провінціального “кальоскагатоса”, який етичність чи неетичність великої ідеї або руху оцінює з точки погляду політично-бездоганного міщанина ...»</i>¹¹¹ п'ята — право сильних націй організовувати й вести інші народи для зміцнення й розвитку людської цивілізації; «Свідомство історії — “романтизм” як чинник поступу — синтеза раціоналізму та інтернаціоналізму — п'ята вимога волевого націоналізму»¹¹² «Імперіалізм це не тільки “здирство”, але одночасно виконання громадських справ, в громадських інтересах націями, покликаними й управненими до того. Є вищі і менш-вартні народи; що вміють правити іншими (і собою), і народи, що цього не вміють. Всякий поступ базується на нерівності і признає засади вищості.»¹¹³ шоста — кожна нова ідея, аби здобути собі право на життя, має спертися на ініціативну меншість,
--	---	---	--	---

	теоретичних передумовах, чи в їх практичних застосуваннях та побудовах.»²⁴ 5. Мілітаризація суспільства, створення воєнізованих формувань, і війна як обов'язок. «В першу чергу фашизм не вірить в можливість та користь постійного миру, оскільки в загальному справа стосується майбутнього розвитку людства...»²⁵ „Речи, произносимые народу, необходимы, чтоб вызвать энтузиазм для войны.“²⁶ „Война — нормальное состояние для людей.“²⁷ 6. Фашизм рясно користується популістською термінологією: заклики до героїчних масових сил, щоб відновити славу минулого, і вимагає вірності єдиному лідеру, який, як правило, досягає масштабів культу особи. «...ідея здійснюється в народі через свідомість та волю небагатьох, навіть одного, та, як ідеал, прагне здійснитися в	отношения и ставит себе на службу все стороны жизни: экономику, профессию, семью, союзы. Развитие экономики определяется государством. Государство оказывает влияние на выбор профессии. Семья подчинена государству в вопросе расовой гигиены. Союзы унифицируются государством. Тотальное включение всех сторон жизни в государственную деятельность имеет активизирующий смысл: оно служит наращиванию немецкой мощи»⁵⁷ 6. Антимарксизм. «Задача состоит в том, чтобы освободить немецкий социализм от Маркса. Немецкий, ибо другого не существует»⁵⁸ 7. Утвердження насилля і терору з метою придушення політичного противника і будь-яких форм інакодумства. <i>«Цельное мирозерцание никогда не согласится делить свое влияние с другим мирозерцанием. Вот</i>		що застосовує творче насильство для суспільного поступу. 114 «Творче насильство та ініціативна меншість, як порядкуючі сили — шоста вимога волевого націоналізму»¹¹⁵
--	---	--	--	---

	свідомості та волі усіх...»28 „Фашизм желяє чловека аакывного, со всей энергией отдающего действию, мужественно сознающего предстоящие ему трудности и готового их побороть. Он понимает жизнь, как борьбу, помня, что человеку следует завоевать себе достойную жизнь, создавая прежде всего из себя самого орудие (физическое, моральное, интеллектуальное) для ее устроения.“29 7. Проти ліберальних доктрин. «Фашизм проти класичного лібералізму, який виник з необхідності реакції проти абсолютизму та який вичерпав своє завдання, коли держава перетворилася в народну свідомість та волю.»30 «По відношенню до ліберальних доктрин фашизм знаходиться в безумовній опозиції, як в області політики, так і економіки.»31	почему оно и не согласится сотрудничать с теми учреждениями, которые воплощают другое мирозерцание. Вот почему оно видит свою задачу в том, чтобы полностью разрушить весь ход идей противника, подорвать его всеми средствами, бороться до конца, пока дорога не будет расчищена.»59 8. Принцип вождізму. «...Массе нужен человек с кирасирскими сапогами, который говорит: этот путь правилен!..»60 9. Суперечливість й ненауковість. «Национал-социализм не может быть доказан и не нуждается в доказательствах, — констатировалось в официальных тезисах, разработанных так называемой Высшей политической школой национал-социалистской партии. — Он обосновывает сам себя своей деятельностью, обеспечивающей жизнь общества. Тот, кто		
--	---	---	--	--

		пытается прийти к национал-социализму лишь при помощи ученических (теоретических) доказательств, тот не ощущает непознаваемого духовного смысла истинной, т.е. национал-социалистской политики»⁶¹		
Релігійне питання	Католицька церква зміцнила свої позиції, уклавши з Муссоліні Латеранські угоди «Фашизм – концепція релігійна, в ній людина розглядається в її іманентному відношенні до вищого закону, до об'єктивної Волі, яка перевищує окремого індивіда, робить його свідомим учасником духовного спілкування.»³² «Фашистська держава не залишається байдужою перед релігійним явищем взагалі та перед позитивною релігією зокрема, якою в Італії є католицизм...В фашистській державі релігія розглядається, як одне з найбільш глибоких	Релігія засуджувала нацистів. Серед служителів церкви не було одностайної підтримки нацистів. Неоднозначне ставлення нацистів до релігії «Партия хорошо делает, не вступая ни в какие отношения с церковью. У нас никогда не устраивались молебны в войсках. Пусть уж лучше - сказал я себе - меня на какое-то время отлучат от церкви или предадут проклятию. Дружба с церковью может обойтись очень дорого. Ибо, если я достиг чего-либо, мне придется во всеуслышание объявить: я добился этого только с благословения церкви. Так я лучше сделаю это	Релігія сповідує ворожу ідеологію, СРСР – суспільство атеїстів. Репресії і знищення церковних діячів «Пролетарская диктатура должна неуклонно осуществлять фактическое освобождение трудящихся масс от религиозных предрассудков...»⁸⁵	Критика клерикалізму, але поступове зближення новітнього націоналізму з теологічним світоглядом. <i>«Нетерпимість до чужих богів — лиш відворотний бік непохитної віри в своїх.»</i>¹¹⁶ «Латинська церква, з чужою мовою, так само як східня з її церковнослов'янщиною — помімо того захопили і пірвали маси...»¹¹⁷ «Я далекий від думки приписувати Церкві католицькій таке завдання, яке вона мала в Середні віки (тим більше, що мені йде про обі Церкви на сих землях). Але одним з чинників, які хоронять не Європу, а націю від того, щоб вона не "розсипалася", Церква є. Вона мусить про се пригадати, віднайшовши в собі давню "залізну силу ентузіязму".»¹¹⁸ «Церква, за своєю суттю, є нерівною суспільністю, що складається з двох категорій осіб: із

	проявлення духу, тому вона не тільки шанується, а й користується захистом та опікою... Фашизм уклоняється та шанує Бога аскетів, святих, героїв, а також Бога, як його бачить та як його прагне нехитре та просте серце народу.»³³ «Фашистська держава наполягає повністю на своєму етичному характері, вона є держава католицька, але фашистська, але в першу чергу, виключно та головним чином, фашистська. Католицизм її доповнює і ми це відверто проголошуємо.»³⁴ «Стаття 26 Святой Престол считает, что подписанными сегодня соглашениями он получил все средства, чтобы осуществлять с необходимой свободой и независимостью папское управление Римским диоцезом и Католической Церковью в Италии и во всем мире; заявляет, что «римский	без ее благословения, и мне никто не предъявит счет.»⁶² «Мы не потерпим никого в наших рядах, кто нападает на идеи христианства... фактически, наше движение – христианское...»⁶³		пастирів і "стада". Се "стадо" значною мірою зберігає свою духовну (і національну!) єдність лише через безперервно континуовану працю "пастирів".»¹¹⁹
--	--	---	--	---

	вопрос» окончательно и бесповоротно разрешен и, следовательно, закрыт; признает Королевство Италии под династией Савойского Дома с Римом – столицей Итальянского государства. В свою очередь Италия признает Государство – Град Ватикан под суверенитетом Верховного Понтифика.»³⁵			
Імперські настрої	Пропаганда ідеї відродження великої італійської держави – Давньоримської імперії «Фашистська держава є воля до влади та панування. Римська традиція в цьому відношенні є ідеєю сили. В фашистській доктрині імперія є не тільки територіальним, військовим чи торговим інститутом, але також духовним та моральним. ...Для фашизму прагнення до імперії, тобто національного поширення є життєвим проявом, зворотне „сидіння вдома”, є	Ідея великої німецької держави – Третього рейху, захоплення «життєвого простору» для Німеччини «При заселении русского пространства мы должны обеспечить «имперских крестьян» необычайно роскошным жильем... Возникнет другой мир, в котором русским будет позволено жить, как им угодно. Но при одном условии: господами будем мы... Восточные пространства станут для нас тем, чем была для Англии Индия.»⁶⁴	Звільнення людства від панування світового капіталізму. Експорт революції в інші країни «...русская революция была, в сущности, генеральной репетицией или одной из репетиций всемирной пролетарской революции.»⁸⁶ «Октябрьскую революцию нельзя считать только революцией “в национальных рамках”. Она есть, прежде всего, революция интернационального, мирового порядка, ибо она означает коренной поворот во всемирной истории человечества от старого, капиталистического мира к новому, социалистическому миру.»⁸⁷ «Справка Отдела спецпоселений	Пропаганда ідеї вищих й нижчих рас, заклик до експансії <i>«Зміцнювати волю нації до життя, до влади, до експансії, — означив я як першу підставу націоналізму, який тут протиставляю драгоманівщині. Другою такою підставою національної ідеї здорової нації повинно бути те стремління до боротьби, та свідомість їх конечности, без якої не можливі ні вчинки героїзму, ні інтенсивне життя, ні віра в нього, ані тріумф жадної нової ідеї, що хоче змінити обличчя світу.»</i> ¹²⁰ «Живуть і панують лише раси, які не знають сумнівів, які не задумуються над правом на власне існування і на існування коштом слабших і нездар; раси, які покладаються не на обставини, але

	ознакою занепаду. Народи, що підносяться та відроджуються, є імперіалістами, вмираючі народи відмовляються від усіляких претензій.»³⁶ «Я нині стверджую, що фашизм в своїй ідеї, доктрині реалізації є універсальним... Тому можна передбачити фашистську Європу, Європу, яка прямує в своїх установах доктрині та практиці фашизму. Іншими словами, Європу, яка вирішує проблему сучасної держави в фашистському дусі...»³⁷ «...географічески, исторически, политически, в военном отношении Средиземное море является жизненно важным пространством <i>(множество кричит: «Это наше!»)</i>. Для Италии, и когда мы говорим о Средиземноморье, мы, естественно, включаем и ту пропасть, которая называется Адриатикой и в которой Интересы Италии являются главными...»³⁸	«Глупо было бы думать, что какая-то высшая сила судила так, чтобы другим государствам достались огромные территории, а мы должны были подчиниться нынешнему несправедливому разделу земли. Ведь и те земли, на которых мы живем сейчас, не свалились нам в виде подарка с неба, а достались нашим предкам в тяжелой борьбе. Так и в будущем новые территории достанутся нам не в результате подарка от писак указанного сорта, а только в результате тяжелой борьбы с оружием в руках.»⁶⁵	НКВД СССР о количестве выселенных из Крыма спецпереселенцев 1 июля 1944 г. Секретно Операция по выселению закончена 28 июня 1944 г. 1. Всего выселено 225 009 чел. В том числе: а) татар — 183 155 чел.; б) греков — 15 040 чел.; в) болгар — 12 422 чел.; г) армян — 9621 чел.; д) немцев, итальянцев, румын и др. национальностей — 1119 чел.; е) иноподданных — 3652 чел. 2. Из общего числа выселенных имеется 3652 чел. подданных иностранных государств, в том числе подданства: греческого — 3531 чел.; турецкого — 105 чел.; иранского — 16 чел.»⁸⁸	на свою невгнуту силу, для яких і розріст і їх ідея є догмою абсолютною, не релятивною, шукаючою санкції, вартістю.»¹²¹
--	--	---	--	---

На підставі викладеного можна дійти певних висновків.

Спільні риси інтегрального націоналізму й фашизму та нацизму:

- тоталітарний характер;
- антидемократизм;
- шовінізм;
- расизм;
- соціальна демагогія;
- антикомунізм;
- антилібералізм;
- експансіонізм;
- однопартійна диктатура;
- репресії проти інакомислячих;
- культ особи вождя;

З нацизмом інтегральний націоналізм єднає також антисемітизм та антиклерикалізм.

Відмінні риси інтегрального націоналізму й фашизму та нацизму:

- інтегральний націоналізм – ідеологія пригнобленої нації, фашизм й нацизм – різновиди ідеології «панівних» націй;
- фашизму й нацизму притаманий реваншизм;
- символіка.

Відмінність між інтегральним націоналізмом та фашизмом полягає також у релігійному та єврейському питаннях.

Спільні риси інтегрального націоналізму й сталінізму:

- тоталітарний характер;
- антидемократизм;
- соціальна демагогія;
- антилібералізм;
- експансіонізм;
- однопартійна диктатура;
- репресії проти інакомислячих;
- культ особи вождя;
- антисемітизм.

Відмінні риси інтегрального націоналізму й сталінізму:

- інтегральний націоналізм – ідеологія пригнобленої нації, сталінізм – ідеологія «панівної держави»;
- національне питання: сталінізм стверджував рівність націй, інтегральний націоналізм стверджує зверхність однієї нації;
- символіка;

- релігійне питання: сталінізм проводив жорстку антицерковну політику, інтегральний націоналізм поступово зближався з теологічним світоглядом.

Найбільш доцільним визначенням інтегрального націоналізму, на думку автора, є – «дієвий, активний, чинний націоналізм».

Примітки:

1. Власов В. С. Історія України (профільний рівень) : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / В. С. Власов, С. В. Кульчицький. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 304 с. – С. 16.
2. Власов В. С. Історія України (профільний рівень) : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / В. С. Власов, С. В. Кульчицький. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 304 с. – С. 232.
3. <http://osvita.ua/test/training/history/60512/>
4. Мартинюк О. О. Повний курс історії України в тестах / О. О. Мартинюк. – Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 464 с. – (Серія «Енциклопедія тестових завдань»). – С. 348.
5. Власов В. С. Історія України : комплексне видання / В. С. Власов, С. В. Кульчицький, О. Є. Панарін. – Київ : Літера ЛТД, 2019. – 416 с. : іл., карти. – С. 266.
6. Панчук І. Історія України. Комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання і державної підсумкової атестації / І. Панчук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2017. – 480 с. – С. 342.
7. Завидовський І.О. Чому я обираю демократію. Людина і світ. 10 клас / І.О. Завидовський // «Історія та правознавство». – 2008. - № 34. – С. 25.
8. Гісем О. В. Всесвітня історія (профільний рівень) : підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / О. В. Гісем, О. О. Мартинюк. — Харків : Вид-во «Ранок», 2018. — 240 с. – С. 231.
<file:///D:/%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%82/%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%20%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0/6abdc79e46176e4d2d4d4a7da78a7e55f4875e22.pdf>
9. Муссоліні Б. Промова в Римі на 7-му річницю заснування дружин, 23 березня 1926 року, „С. та П.”, т. V, стор. 297
<http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
10. Муссоліні Б. Цитати из выступлений, из речи произнесенной 5 мая 1936 <https://ru.citaty.net/avtory/benito-mussolini/?page=2>
11. Муссоліні Б. Провозглашение марша на Рим. Италия - 27 октября 1922 г. Письма и речи Бенито Муссолини , финальное издание, II ФАШИСТСКАЯ РЕВОЛЮЦИЯ (23 марта 1919 г. - 28 октября 1922 г.) Ульрико Хоупли, издательство Милан, 1934-XII
https://it.wikisource.org/wiki/Italia_-_27_ottobre_1922,_Proclama_della_marcia_su_Roma
12. Муссоліні Б. Цитируется в статье «Duce (1922-42)» журнала Time (2 августа 1943) <https://ru.citaty.net/avtory/benito-mussolini/>
13. Муссоліні Б. Цитаты из выступлений, из «Полного собрания сочинений» т. 26. (18 апреля 1934 года)
<https://ru.citaty.net/avtory/benito-mussolini/?page=2>
14. Фашизм и расовые проблемы, манифест расы, опубликованный в Giornale d'Italia 14 июля 1938 г.
https://it.wikisource.org/wiki/Il_Fascismo_e_i_problemi_della_razza,_manifesto_della_razza_pubblicato_sul_Giornale_d%E2%80%99Italia_del_14_luglio_1938
15. Фашизм и расовые проблемы, манифест расы, опубликованный в Giornale d'Italia 14 июля 1938 г.
https://it.wikisource.org/wiki/Il_Fascismo_e_i_problemi_della_razza,_manifesto_della_razza_pubblicato_sul_Giornale_d%E2%80%99Italia_del_14_luglio_1938

16. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D1%88%D0%B8%D0%B7%D0%BC#%D0%86%D0%B4%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%84%D0%B0%D1%88%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83
17. Стаття в фашистській «Імперо». Зима 1926 г.
<https://eilathome.ru/poly-i-potolok/nacizm-v-italii-osnovnye-cherty-italyanskogo-fashizma-zarozhdenie.html>
18. Муссоліні Б. Промова в Сенаті 27 травня 1926 року, „С. та П.”, т. V. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
19. Муссоліні Б. Провозглашення марша на Рим. Італія - 27 жовтня 1922 г. Письма и речи Бенито Муссолини , финальное издание, II ФАШИСТСКАЯ РЕВОЛЮЦИЯ (23 марта 1919 г. - 28 октября 1922 г.) Ульрико Хоупли, издательство Милан, 1934-ХІІ
https://it.wikisource.org/wiki/Italia_-_27_ottobre_1922,_Proclama_della_marcia_su_Roma
20. Муссоліні Б. Доктрина фашизму. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
21. Муссоліні Б. Доктрина фашизму. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
22. Муссоліні Б. Промова в четверту річницю походу на Рим, 26 жовтня 1926 року, „С. та П.”, т. V, стор. 449
<http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
23. Муссоліні Б. Доктрина фашизму. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
24. Муссоліні Б. Доктрина фашизму. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
25. Муссоліні Б. Доктрина фашизму. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
26. Муссоліні Б. Цитується Емилем Людвигом в «Mussolinis Gespräche mit Emil Ludwig» (1932) <https://ru.citaty.net/avtory/benito-mussolini/>
27. Муссоліні Б. Цитується в статті «Duce (1922-42)» журналу Time (2 августа 1943) <https://ru.citaty.net/avtory/benito-mussolini/>
28. Муссоліні Б. Доктрина фашизму. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
29. Муссоліні Б. Доктрина фашизма. Глава первая: «Основные идеи». Раздел 3: «Позитивное понятие жизни, как борьбы»
<https://ru.citaty.net/avtory/benito-mussolini/?page=3>
30. Муссоліні Б. Доктрина фашизму. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
31. Муссоліні Б. Доктрина фашизму. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
32. Муссоліні Б. Доктрина фашизму. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
33. Муссоліні Б. Доктрина фашизму. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
34. Муссоліні Б. Промова в Палаті Депутатів, 13 травня 1929 року, „С, та П.”, т. VII, стор. 105 <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
35. Латеранские Соглашения. Рим, 11 февраля 1929 года.
https://allvatican.3dn.ru/publ/istorija_i_tradicii_vatikana/istorija_vatikana/tekst_lateranskih_soglashenij_dogovora_mezhdu_svjatym_prestolom_i_pravitelstvom_italii_ob_obrazovanii_gosudarstva_vatikan/19-1-0-110
36. Муссоліні Б. Доктрина фашизму. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
37. Муссоліні Б. Послання до 9 річниці федеральним директоріям, що зібралися в Палаці „Венеція”, 27 жовтня 1930 року, „С. та П.”, т. VII, стор. 230 <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
38. Муссоліні Б. Выступление на праздновании двадцатой годовщины фашизма. Италия - 26 марта 1939 г. Письма и речи Бенито Муссолини / Заключительное издание XII Ульрико Хоупли, издательство Милан, 1939 - XVIII , с. 154-160
https://it.wikisource.org/wiki/Discussione:Italia_-_26_marzo_1939,_Discorso_per_la_celebrazione_del_ventennale_del_fascismo

39. Гісем О. В. Всесвітня історія (профільний рівень) : підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / О. В. Гісем, О. О. Мартинюк. — Харків : Вид-во «Ранок», 2018. — 240 с. — С. 230.
file:///D:/%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%82/%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%20%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0/6abdc79e46176e4d2d4d4a7da78a7e55f4875e22.pdf
40. Rühle G. Das Dritte Reich. Das erste Jahr. 1933. B., 1934. S. 37-38. https://sceptis.net/library/id_2742.html
41. Гітлер А. Моя боротьба <https://web.archive.org/web/20151024091729/http://hedrook.vho.org/library/mk.htm#1-9>
42. Речь Р. Лея на курсах подготовки руководящих кадров для НСДАП и ДАФ. Цит. по: Poliakov L., Wulf J. Op. cit. S. 19.
https://sceptis.net/library/id_2742.html
43. Гітлер А. 22.1.1942, полдень «Волчье логово» <https://web.archive.org/web/20071113104155/http://militera.lib.ru/db/picker/16.html>
44. Гітлер А. Моя боротьба <https://web.archive.org/web/20151024091729/http://hedrook.vho.org/library/mk.htm#1-9>
45. Ibid. S. 25. https://sceptis.net/library/id_2742.html
46. Ширер У. Взлет и падение Третьего Рейха : в 2 т. / У. Ширер ; пер. с англ. ; под ред. О. А. Ржешевского. — М. : Воениздат, 1991. — Т. 2. — С. 329.
https://pidruchniki.com/10810806/politekonomiya/zagalni_osoblivi_harakteristiki_fashizmu_natsional-sotsializmu
47. Гітлер А. Речь в Мюнхене, 1923
https://ru.wikiquote.org/wiki/%D0%90%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%84_%D0%93%D0%B8%D1%82%D0%BB%D0%B5%D1%80#cite_note-%D0%94%D1%83%D1%88-1
48. Гітлер А. Моя боротьба <https://web.archive.org/web/20151024091729/http://hedrook.vho.org/library/mk.htm#1-11>
49. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0
50. Гітлер А. Моя боротьба <https://web.archive.org/web/20151024091729/http://hedrook.vho.org/library/mk.htm#2-1>
51. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B7%D0%BC>
52. Гітлер А. Моя боротьба <https://web.archive.org/web/20151024091729/http://hedrook.vho.org/library/mk.htm#1-9>
53. Spengler O. Jahre der Entscheidung. München, 1933. Erster Teil. S. 14. https://sceptis.net/library/id_2742.html
54. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BC>
55. Гітлер А. Моя боротьба <https://web.archive.org/web/20151024091729/http://hedrook.vho.org/library/mk.htm#1-11>
56. Гітлер А. Моя боротьба <https://web.archive.org/web/20151024091729/http://hedrook.vho.org/library/mk.htm#1-11>
57. Slapel W. Die Kirche Christi und der Staat Hitlers. Hamburg, 1933. S. 14. https://sceptis.net/library/id_2742.html
58. Spengler O. Politische Schriften. Preussentum und Sozialismus. München, 1933. S. 4. https://sceptis.net/library/id_2742.html
59. Гітлер А. Моя боротьба <https://web.archive.org/web/20151024091729/http://hedrook.vho.org/library/mk.htm#2-1>
60. Цит. по: Hindels J. Hitler war kein Zufall. Wien; Zürich, 1962. S. 97. https://sceptis.net/library/id_2742.html
61. Wagner J., Beck A. Hochschule der Politik der NSDAP. Ein Leitfaden. München, 1933 S 33 https://sceptis.net/library/id_2742.html
62. Гітлер А. 11.11.1941, вечер «Волчье логово» <https://web.archive.org/web/20071113124040/http://militera.lib.ru/db/picker/09.html>

63. Гітлер А. Речь в Пассау 27 октября 1928 года
https://ru.wikiquote.org/wiki/%D0%90%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%84_%D0%93%D0%B8%D1%82%D0%BB%D0%B5%D1%80#cite_note-%D0%94%D1%83%D1%88-1
64. Гітлер А. 8 и 9.9.1941, ночь 10.9.1941, полдень, вечер и ночь «Волчье логово»
<https://web.archive.org/web/20071113124030/http://militera.lib.ru/db/picker/07.html>
65. Гітлер А. Моя борьба <https://web.archive.org/web/20151024091729/http://hedrook.vho.org/library/mk.htm#2-1>
66. Гісем О. В. Всесвітня історія : підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів / О. В. Гісем, О. О. Мартинюк. — Харків : Вид-во «Ранок», 2017. — С. 47
67. Ленин В.И. ЗАДАЧИ ПРОЛЕТАРИАТА В НАШЕЙ РЕВОЛЮЦИИ (Проект платформы пролетарской партии) - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 31. Март - апрель 1917. — С. 180 http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
68. Программа КПСС. Принята XXII съездом КПСС. http://leftinmsu.narod.ru/polit_files/books/III_program_KPSS_files/112.htm
69. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC>
70. Ленин В.И. ОЧЕРЕДНЫЕ ЗАДАЧИ СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 36. Март - июль 1918. — С. 172 http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
71. Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки Прийнята позачерговою сьомою сесією Верховної Ради Української РСР дев'ятого скликання 20 квітня 1978 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-09/ed19780420>
72. Ленин В.И. ПИСЬМО К СЪЕЗДУ - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 45. Март 1922 - март 1923. — С. 345 http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0154
73. Ленин В.И. СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ РЕВОЛЮЦИЯ И ПРАВО НАЦИЙ НА САМООПРЕДЕЛЕНИЕ (Тезисы) - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 27. Август 1915 - июнь 1916. — С. 256 http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
74. Сталин И.В. ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ СЛОВО ПО ДОКЛАДУ О НАЦИОНАЛЬНЫХ МОМЕНТАХ В ПАРТИЙНОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ СТРОИТЕЛЬСТВЕ НА XII СЪЕЗДЕ РКП(б) 25 АПРЕЛЯ 1923 г. - Сталин И.В. Сочинения. — Т. 5. — М.: ОГИЗ; Государственное издательство политической литературы, 1947. С. 264–275. http://grachev62.narod.ru/stalin/t5/t5_22_4.htm
75. Тост за русский народ. Выступление И.В. Сталина на приеме в Кремле в честь командующих войсками Красной Армии, 24 мая 1945 г. <https://histrf.ru/lichnosti/speeches/b/tost-za-russkii-narod>
76. Программа КПСС. Принята XXII съездом КПСС. http://leftinmsu.narod.ru/polit_files/books/III_program_KPSS_files/112.htm
77. Ленин В.И. КРИТИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ ПО НАЦИОНАЛЬНОМУ ВОПРОСУ – Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 24. Сентябрь 1913 - март 1914. - С. 126 http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
78. Сталин И.В. Лондонский съезд Российской Социал-Демократической Рабочей Партии (Записки делегата) - Сталин И.В. Сочинения. — Т. 2. — М.: ОГИЗ; Государственное издательство политической литературы, 1946. С. 46–77. http://grachev62.narod.ru/stalin/t2/t2_10.htm#f1
79. <http://stalinism.ru/dokumentyi/stalin-i-kosmopolity-sbornik-dokumentov.html?start=13>
80. Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки Прийнята позачерговою сьомою сесією Верховної Ради Української РСР дев'ятого скликання 20 квітня 1978 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-09/ed19780420>

81. Ленин В.И. I ВСЕРОССИЙСКИЙ СЪЕЗД ПО ВНЕШКОЛЬНОМУ ОБРАЗОВАНИЮ 6—19 мая 1919 г. - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 38. Март - июнь 1919. – С. 369 – 370
http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
82. Сталин И.В. Об индустриализации и хлебной проблеме: Речь на пленуме ЦК ВКП(б) 9 июля 1928 г. - Сталин И.В. Сочинения. – Т. 11. – М.: ОГИЗ; Государственное издательство политической литературы, 1949. С. 157–187. http://grachev62.narod.ru/stalin/t11/t11_16.htm
83. Ленин В.И. ЧТО ДЕЛАТЬ? Наболевшие вопросы нашего движения - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 06. Январь - август 1902. – С. 39 – 40 http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
84. Программа КПСС. Принята XXII съездом КПСС. http://leftinmsu.narod.ru/polit_files/books/III_program_KPSS_files/112.htm
85. Ленин В.И. ПРОЕКТ ПРОГРАММЫ РКП(б) - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 38. Март - июнь 1919. – С. 95
http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
86. Ленин В.И. VIII СЪЕЗД РКП (б) 18—23 марта 1919 г. - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 38. Март - июнь 1919. – С. 138
http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
87. Сталин И.В. КОНСПЕКТ СТАТЬИ “МЕЖДУНАРОДНЫЙ ХАРАКТЕР ОКТЯБРЬСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ” - Сталин И.В. Сочинения. – Т. 10. – М.: ОГИЗ; Государственное издательство политической литературы, 1949. С. 168–171. http://grachev62.narod.ru/stalin/t10/t10_07.htm
88. <http://stalinism.ru/deportatsii-narodov/spravka-otdela-spetsposelenij-nkvd-sssr-o-kolichestve-vyselennykh-iz-kryma-spetspereselentsev.html>
89. Максимець Б.В. ОУН - 90 років: контури історії (матеріали для інтелектуальної гри) / Б.В. Максимець // «Історія та правознавство». – 2019. - № 28 – 30. – С. 17.
90. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/17/Doncov_-_Nacionalizm.html
91. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/20/Doncov_-_Nacionalizm.html
92. Донцов Д. Сучасне політичне положення нації і наші завдання. – Донцов Дмитро Вибрані твори [Текст]: в 10 т. / Упоряд., післям., комент. О. Баган. – Дрогобич: ВФ «Відродження», 2011. Т. 1: Політична аналітика (1912 – 1918) / Передмова О. Баган. – Дрогобич: ВФ «Відродження», 2011. – 326с. – С. 37 <http://resource.history.org.ua/item/0008842>
93. Донцов Д. Хрестом і мечем. – Торонто: Ліга визволення України, 1967 р. – 320 с. – С. 174.
<http://dontsov-nic.com.ua/wp-content/uploads/2016/01/D.Dontsov-Hrestom-i-Mechem-diasp.pdf>
94. Баган О. "Поміж містикою і політикою"
http://dontsov.info/index.php?option=com_content&view=article&id=201:obagan-qpomizh-mistykoju-i-politykoju&catid=36:poslidovniki&Itemid=41
95. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/21/Doncov_-_Nacionalizm.html
96. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/20/Doncov_-_Nacionalizm.html
97. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/21/Doncov_-_Nacionalizm.html

98. Донцов Д. Сучасне політичне положення нації і наші завдання (Реферат, виголошений на II Всеукраїнським студентським з'їзді в липні 1913 року у Львові).- *Донцов Д. І.* Твори. – Львів: Кальварія, 2001 р., т. 1, с. 69 – 90.
<https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Publ/Dontsov/PoliticalSituation.html>
99. Донцов Д. Підстави нашої політики. – Відень: Видавництво Донцових, 1921 р. – 212 с.
<https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Publ/Dontsov/BasesOurPolicy/SocialForces/Ulster.html>
100. https://zaxid.net/chi_buv_dmitro_dontsov_antisemitom_nevigolosheniy_komentar_do_odniyeyi_prezentatsiyi_n1252537
101. https://zaxid.net/chi_buv_dmitro_dontsov_antisemitom_nevigolosheniy_komentar_do_odniyeyi_prezentatsiyi_n1252537
102. Максимець Б.В. ОУН - 90 років: контури історії (матеріали для інтелектуальної гри) / Б.В. Максимець // «Історія та правознавство». – 2019. - № 28 – 30. – С. 23.
103. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/17/Doncov_-_Nacionalizm.html
104. Донцов Д. Хрестом і мечем. – Торонто: Ліга визволення України, 1967 р. – 320 с. – С. 123.
<http://dontsov-nic.com.ua/wp-content/uploads/2016/01/D.Dontsov-Hrestom-i-Mechem-diasp.pdf>
105. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/13/Doncov_-_Nacionalizm.html
106. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/22/Doncov_-_Nacionalizm.html
107. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/13/Doncov_-_Nacionalizm.html
108. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/20/Doncov_-_Nacionalizm.html
109. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/14/Doncov_-_Nacionalizm.html
110. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/15/Doncov_-_Nacionalizm.html
111. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/15/Doncov_-_Nacionalizm.html
112. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/16/Doncov_-_Nacionalizm.html
113. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/16/Doncov_-_Nacionalizm.html
114. <https://www.bestreferat.ru/referat-216894.html>
115. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
<http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/18/dmitro-doncov-nacionalizm.html>
116. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/20/Doncov_-_Nacionalizm.html

117. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/20/Doncov_-_Nacionalizm.html
118. Донцов Д. Церква і націоналізм. — Донцов Дмитро Вибрані твори [Текст]: в 10 т. / Редкол.: О. Баган (відп. ред.) [і ін.]; літ. ред. Я. Радевич-Винницький. — Дрогобич: ВФ «Відродження», 2011. Т. 2: Культурологічна та історіософська есеїстка (1911 – 1939) / Упоряд., передм., комент. О. Баган. — Дрогобич: ВФ «Відродження», 2012. — 364 с. — С. 171 <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-538-236-2/978-966-538-236-2.pdf>
119. Донцов Д. Церква і націоналізм. — Донцов Дмитро Вибрані твори [Текст]: в 10 т. / Редкол.: О. Баган (відп. ред.) [і ін.]; літ. ред. Я. Радевич-Винницький. — Дрогобич: ВФ «Відродження», 2011. Т. 2: Культурологічна та історіософська есеїстка (1911 – 1939) / Упоряд., передм., комент. О. Баган. — Дрогобич: ВФ «Відродження», 2012. — 364 с. — С. 170 <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-538-236-2/978-966-538-236-2.pdf>
120. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/13/Doncov_-_Nacionalizm.html
121. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966.
http://www.e-reading.club/chapter.php/1020751/18/Doncov_-_Nacionalizm.html

Джерела та література:

1. Баган О. "Поміж містикою і політикою"
http://dontsov.info/index.php?option=com_content&view=article&id=201:obagan-qpomizh-mistykoju-i-politykojuq&catid=36:poslidovniki&Itemid=41
2. Власов В. С. Історія України : комплексне видання / В. С. Власов, С. В. Кульчицький, О. Є. Панарін. — Київ : Літера ЛТД, 2019. — 416 с. : іл., карти.
3. Власов В. С. Історія України (профільний рівень) : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / В. С. Власов, С. В. Кульчицький. — Київ : Літера ЛТД, 2018. — 304 с.
4. Галкин А. А. Германский фашизм. Изд. 2-е, доп. — М.: Наука, 1989. — 352 с., ил.
5. Гісем О. В. Всесвітня історія : підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів / О. В. Гісем, О. О. Мартинюк. — Харків : Вид-во «Ранок», 2017.
6. Гісем О. В. Всесвітня історія (профільний рівень) : підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / О. В. Гісем, О. О. Мартинюк. — Харків : Вид-во «Ранок», 2018. — 240 с.
<file:///D:/%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%82/%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%20%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D0%B0/6abdc79e46176e4d2d4d4a7da78a7e55f4875e22.pdf>
7. Гітлер А. 8 и 9.9.1941, ночь 10.9.1941, полдень, вечер и ночь «Волчье логово»
<https://web.archive.org/web/20071113124030/http://militera.lib.ru/db/picker/07.html>
8. Гітлер А. 22.1.1942, полдень «Волчье логово» <https://web.archive.org/web/20071113104155/http://militera.lib.ru/db/picker/16.html>
9. Гітлер А. Моя борьба <https://web.archive.org/web/20151024091729/http://hedrook.vho.org/library/mk.htm>
10. Гітлер А. 11.11.1941, вечер «Волчье логово» <https://web.archive.org/web/20071113124040/http://militera.lib.ru/db/picker/09.html>
11. Гітлер А. Речь в Мюнхене, 1923
https://ru.wikiquote.org/wiki/%D0%90%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%84_%D0%93%D0%B8%D1%82%D0%BB%D0%B5%D1%80#cite_note-%D0%94%D1%83%D1%88-1

12. Гітлер А. Речь в Пассау 27 октября 1928 года
https://ru.wikiquote.org/wiki/%D0%90%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%84_%D0%93%D0%B8%D1%82%D0%BB%D0%B5%D1%80#cite_note-%D0%94%D1%83%D1%88-1
13. Донцов Д. Націоналізм. — Лондон; Торонто: Українська видавнича спілка, 1966. <http://www.e-reading.club/book.php?book=1020751>
14. Донцов Д. Підстави нашої політики. — Відень: Видавництво Донцових, 1921 р. — 212 с.
<https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Publ/Dontsov/BasesOurPolicy/SocialForces/Ulster.html>
15. Донцов Д. Сучасне політичне положення нації і наші завдання. — Донцов Дмитро Вибрані твори [Текст]: в 10 т. / Упоряд., післям., комент. О. Баган. — Дрогобич: ВФ «Відродження», 2011. Т. 1: Політична аналітика (1912 – 1918) / Передмова О. Баган. — Дрогобич: ВФ «Відродження», 2011. — 326с. — С. 21 – 37 <http://resource.history.org.ua/item/0008842>
16. Донцов Д. Сучасне політичне положення нації і наші завдання (Реферат, виголошений на II Всеукраїнським студентським з'їзді в липні 1913 року у Львові).- *Донцов Д. І. Твори.* — Львів: Кальварія, 2001 р., т. 1, с. 69 – 90.
<https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Publ/Dontsov/PoliticalSituation.html>
17. Донцов Д. Хрестом і мечем. — Торонто: Ліга визволення України, 1967 р. — 320 с.
<http://dontsov-nic.com.ua/wp-content/uploads/2016/01/D.Dontsov-Hrestom-i-Mechem-diasp.pdf>
18. Донцов Д. Церква і націоналізм. — Донцов Дмитро Вибрані твори [Текст]: в 10 т. / Редкол.: О. Баган (відп. ред.) [і ін.]; літ. ред. Я. Радевич-Винницький. — Дрогобич: ВФ «Відродження», 2011. Т. 2: Культурологічна та історіософська есеїстка (1911 – 1939) / Упоряд., передм., комент. О. Баган. — Дрогобич: ВФ «Відродження», 2012. — 364 с. — С. 166 – 171
<http://history.org.ua/LiberUA/978-966-538-236-2/978-966-538-236-2.pdf>
19. Завидовський І.О. Чому я обираю демократію. Людина і світ. 10 клас / І.О. Завидовський // «Історія та правознавство». — 2008. - № 34. — С. 21 – 27
20. Ibid. S. 25. https://scepis.net/library/id_2742.html
21. Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки Прийнята позачерговою сьомою сесією Верховної Ради Української РСР дев'ятого скликання 20 квітня 1978 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-09/ed19780420>
22. Латеранские Соглашения. Рим, 11 февраля 1929 года.
https://allvatican.3dn.ru/publ/istorija_i_tradicii_vatikana/istorija_vatikana/tekst_lateranskih_soglashenij_dogovora_mezhdu_svjatym_prestolom_i_pravitelstvom_italii_ob_obrazovanii_gosudarstva_vatikan/19-1-0-110
23. Ленин В.И. VIII СЪЕЗД РКП (б) 18—23 марта 1919 г. - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 38. Март - июнь 1919. — С. 125 – 215 http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/Lenin_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
24. Ленин В.И. ЗАДАЧИ ПРОЛЕТАРИАТА В НАШЕЙ РЕВОЛЮЦИИ (Проект платформы пролетарской партии) - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 31. Март - апрель 1917. — С. 149 – 186
http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/Lenin_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
25. Ленин В.И. КРИТИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ ПО НАЦИОНАЛЬНОМУ ВОПРОСУ – Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 24. Сентябрь 1913 - март 1914. - С. 113 – 150 http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/Lenin_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
26. Ленин В.И. ОЧЕРЕДНЫЕ ЗАДАЧИ СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 36. Март - июль 1918. — С. 165 – 208 http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/Lenin_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131

27. Ленин В.И. I ВСЕРОССИЙСКИЙ СЪЕЗД ПО ВНЕШКОЛЬНОМУ ОБРАЗОВАНИЮ 6—19 мая 1919 г. - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 38. Март - июнь 1919. – С. 327 – 372
http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
28. Ленин В.И. ПИСЬМО К СЪЕЗДУ - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 45. Март 1922 - март 1923. – С. 343 – 348
http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0154
29. Ленин В.И. ПРОЕКТ ПРОГРАММЫ РКП(б) - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 38. Март - июнь 1919. – С. 81 – 124
http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
30. Ленин В.И. СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ РЕВОЛЮЦИЯ И ПРАВО НАЦИЙ НА САМООПРЕДЕЛЕНИЕ (Тезисы) - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 27. Август 1915 - июнь 1916. – С. 252 – 266
http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
31. Ленин В.И. ЧТО ДЕЛАТЬ? Наболевшие вопросы нашего движения - Ленин В.И. Полное собрание сочинений. Издание 5. Том 06. Январь - август 1902. – С. 1 – 192 http://publ.lib.ru/ARCHIVES/L/LENIN_Vladimir_Il'ich/_Lenin_V.I._PSS5_.html#0131
32. Максимець Б.В. ОУН - 90 років: контури історії (матеріали для інтелектуальної гри) / Б.В. Максимець // «Історія та правознавство». – 2019. - № 28 – 30. – С. 17 – 24.
33. Мартинюк О. О. Повний курс історії України в тестах / О. О. Мартинюк. – Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 464 с. – (Серія «Енциклопедія тестових завдань»).
34. Муссоліні Б. Виступлення на празднованні двадцатой годовщини фашизма. Италия - 26 марта 1939 г. Письма и речи Бенито Муссолини / Заключение XII Ульрико Хоупли, издательство Милан, 1939 - XVIII , с. 154-160
https://it.wikisource.org/wiki/Discussione:Italia_-_26_marzo_1939,_Discorso_per_la_celebrazione_del_ventennale_del_fascismo
35. Муссоліні Б. Доктрина фашизму. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
36. Муссоліні Б. Провозглашение марша на Рим. Италия - 27 октября 1922 г. Письма и речи Бенито Муссолини , финальное издание, II ФАШИСТСКАЯ РЕВОЛЮЦИЯ (23 марта 1919 г. - 28 октября 1922 г.) Ульрико Хоупли, издательство Милан, 1934-XII
https://it.wikisource.org/wiki/Italia_-_27_ottobre_1922,_Proclama_della_marcia_su_Roma
37. Муссоліні Б. Послання до 9 річниці федеральним директоріям, що зібралися в Палаці „Венеція”, 27 жовтня 1930 року, „С. та П.”, т. VII, стор. 230 <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
38. Муссоліні Б. Промова в Палаті Депутатів, 13 травня 1929 року, „С, та П.”, т. VII, стор. 105 <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
39. Муссоліні Б. Промова в Римі на 7-му річницю заснування дружин, 23 березня 1926 року, „С. та П.”, т. V, стор. 297
<http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
40. Муссоліні Б. Промова в Сенаті 27 травня 1926 року, „С. та П.”, т. V. <http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
41. Муссоліні Б. Промова в четверту річницю походу на Рим, 26 жовтня 1926 року, „С. та П.”, т. V, стор. 449
<http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1932.Mussolini.php>
42. Муссоліні Б. Цитаты из выступлений, из «Полного собрания сочинений» т. 26. (18 апреля 1934 года)
<https://ru.citaty.net/avtory/benito-mussolini/?page=2>
43. Муссоліні Б. Цитаты из выступлений, из речи произнесенной 5 мая 1936 <https://ru.citaty.net/avtory/benito-mussolini/?page=2>
44. Муссоліні Б. Цитується в статті «Duce (1922-42)» журналу Time (2 августа 1943) <https://ru.citaty.net/avtory/benito-mussolini/>
45. Муссоліні Б. Цитується Эмилем Людвигом в «Mussolinis Gespräche mit Emil Ludwig» (1932) <https://ru.citaty.net/avtory/benito-mussolini/>

46. Панчук І. Історія України. Комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання і державної підсумкової атестації / І. Панчук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2017. – 480 с.
47. Программа КПСС. Принята XXII съездом КПСС. http://leftinmsu.narod.ru/polit_files/books/III_program_KPSS_files/112.htm
48. Речь Р. Лея на курсах подготовки руководящих кадров для НСДАП и ДАФ. Цит. по: Poliakov L., Wulf J. Op. cit. S. 19.
https://scepsis.net/library/id_2742.html
49. Rühle G. Das Dritte Reich. Das erste Jahr. 1933. В., 1934. S. 37-38. https://scepsis.net/library/id_2742.html
50. Slapfel W. Die Kirche Christi und der Staat Hitlers. Hamburg, 1933. S. 14. https://scepsis.net/library/id_2742.html
51. Spengler O. Jahre der Entscheidung. München, 1933. Erster Teil. S. 14. https://scepsis.net/library/id_2742.html
52. Spengler O. Politische Schriften. Preussentum und Sozialismus. München, 1933. S. 4. https://scepsis.net/library/id_2742.html
53. Сталин И.В. ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ СЛОВО ПО ДОКЛАДУ О НАЦИОНАЛЬНЫХ МОМЕНТАХ В ПАРТИЙНОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ СТРОИТЕЛЬСТВЕ НА XII СЪЕЗДЕ РКП(б) 25 АПРЕЛЯ 1923 г. - Сталин И.В. Сочинения. – Т. 5. – М.: ОГИЗ; Государственное издательство политической литературы, 1947. С. 264–275.
http://grachev62.narod.ru/stalin/t5/t5_22_4.htm
54. Сталин И.В. КОНСПЕКТ СТАТЬИ “МЕЖДУНАРОДНЫЙ ХАРАКТЕР ОКТЯБРЬСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ” - Сталин И.В. Сочинения. – Т. 10. – М.: ОГИЗ; Государственное издательство политической литературы, 1949. С. 168–171. http://grachev62.narod.ru/stalin/t10/t10_07.htm
55. Сталин И.В. ЛОНДОНСКИЙ СЪЕЗД РОССИЙСКОЙ СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ (ЗАПИСКИ ДЕЛЕГАТА) - Сталин И.В. Сочинения. – Т. 2. – М.: ОГИЗ; Государственное издательство политической литературы, 1946. С. 46–77. http://grachev62.narod.ru/stalin/t2/t2_10.htm#f1
56. Сталин И.В. Об индустриализации и хлебной проблеме: Речь на пленуме ЦК ВКП(б) 9 июля 1928 г. - Сталин И.В. Сочинения. – Т. 11. – М.: ОГИЗ; Государственное издательство политической литературы, 1949. С. 157–187. http://grachev62.narod.ru/stalin/t11/t11_16.htm
57. Статья в фашистской «Империо». Зима 1926 г.
<https://eilathome.ru/poly-i-potolok/nacizm-v-italii-osnovnye-cherty-italyanskogo-fashizma-zarozhdenie.html>
58. Тост за русский народ. Выступление И.В. Сталина на приеме в Кремле в честь командующих войсками Красной Армии, 24 мая 1945 г.
<https://histrf.ru/lichnosti/speeches/b/tost-za-russkii-narod>
59. Фашизм и расовые проблемы, манифест расы, опубликованный в Giornale d'Italia 14 июля 1938 г.
https://it.wikisource.org/wiki/Il_Fascismo_e_i_problemi_della_razza,_manifesto_della_razza_pubblicato_sul_Giornale_d%E2%80%99Italia_del_14_luglio_1938
60. Цит. по: Hindels J. Hitler war kein Zufall. Wien; Zürich, 1962. S. 97. https://scepsis.net/library/id_2742.html

61. Ширер У. Взлет и падение Третьего Рейха : в 2 т. / У. Ширер ; пер. с англ. ; под ред. О. А. Ржешевского. – М. : Воениздат, 1991. – Т. 2. – С. 329.
https://pidruchniki.com/10810806/politekonomiya/zagalni_osoblivi_harakteristiki_fashizmu_natsional-sotsializmu
62. Wagner J., Beck A. Hochschule der Politik der NSDAP. Ein Leitfaden. München, 1933 S 33 https://scepsis.net/library/id_2742.html
63. <http://osvita.ua/test/training/history/60512/>
64. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D1%88%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%86%D0%B4%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%84%D0%B0%D1%88%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83
65. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0
66. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B7%D0%BC>
67. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BC>
68. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC>
69. <http://stalinism.ru/dokumentyi/stalin-i-kosmopolity-sbornik-dokumentov.html?start=13>
70. <http://stalinism.ru/deportatsii-narodov/spravka-otdela-spetsposelenij-nkvd-sssr-o-kolichestve-vyselennykh-iz-kryma-spetspereselentsev.html>
71. https://zaxid.net/chi_buv_dmitro_dontsov_antisemitom_nevigolosheniy_komentar_do_odniyeyi_prezentatsiyi_n1252537
72. https://zaxid.net/chi_buv_dmitro_dontsov_antisemitom_nevigolosheniy_komentar_do_odniyeyi_prezentatsiyi_n1252537
73. <https://www.bestreferat.ru/referat-216894.html>
74. https://gazeta.ua/articles/history/_dmitro-doncov-diliv-naciyu-na-licariv-i-svinopasiv/513905